

'Baerne'

Tijdschrift van de Historische Kring "Baerne"

Conimex

De Oosterse keuken thuis.

Slamat Makan – Smakelijk Eten.

Historische Kring Baerne

Postbus 326
3740 AH Baarn
tel. (035) 5430377

Voorzitter

T. Stein
Uytenbosch 22
3743 JD Baarn
tel. (035) 5420725

Algemeen Secretaris

J. Veldhuysen
Nieuwstraat 19
3743 BK Baarn
tel. (035) 5430479

Penningmeester

G.B. Roskamp-Nijenhuis,
Spoorstraat 7
3743 EG Baarn
tel. (035) 5423483

Overige bestuursleden

P.H. Feitz
tel. (035) 5414794

J. van Berkum
tel. (035) 5415949

Werkgroep Archeologie

J.W.A.A. van der Laan
De Schoener 12
3742 HD Baarn
tel. (035) 5411656

Werkgroep Oudheidkamer

J. van Dijk
De Aak 31
3742 GT Baarn
tel. (035) 5418332

Ledenadministratie

N. Kuyt-Smit
Van Wassenaerlaan 16
3742 AH Baarn
tel. (035) 5418065

Werkgroep 'Baerne'

T. Biemans
Sophialaan 13
3743 CT Baarn
tel. (035) 5422951

Redactie Baerne

T. Biemans
F. Booy
H. Bronkhorst
G. Brouwer
J. Kruidenier
A. Twigt (lay-out)

Bezoekadres en bezoektijden Oudheidkamer

Burgemeester Penstraat tussen nr. 2 en 4. Open op maandagen van 10 tot 12 uur en van 20 tot 22 uur, maar **niet** op de eerste maandagavond van de maand en **niet** op maandagavond in de maanden juli en augustus.

Contributie

Per adres: € 14,- per jaar

Verzendkosten buiten Baarn

Bij betaling van de contributie a.u.b. uw vrijwillige bijdrage in de verzendkosten overmaken.

Bankrek.nr.: 30.47.28.292
Postbankrek.nr.: 41.92.133
Losse verkoop 'Baerne': € 2,50
Verkrijgbaar bij N.Kuyt-Smit en
Boekhandel Den Boer,
Laanstraat 69, Baarn.

Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

Het tijdschrift 'Baerne' komt mede tot stand door Drukkerij Bakker Baarn.

INHOUD

	pag.
Baarnse geschiedenis in steen	2
Oude tekeningen van de Lage Vuursche in het Koninklijk Huisarchief	10
Bevrijding van Baarn	13
Klederdracht uit Gooi-en Eemland in Baarn	14
Ziekenhuizen dicht	17
Een geschiedenis van Baarn in jaartallen	18
Verenigingsnieuws	19

BAARNSE GESCHIEDENIS IN STEEN

In oktober 1999 schreef ik een artikel in de Baarnsche Courant over de oude Algemene Begraafplaats aan de Acacialaan. Ik stelde daarin aan het eind de vraag of er in Baarn misschien vrijwilligers te vinden waren, die wilden helpen deze gedurende tientallen jaren verwaarloosde en totaal verloederde begraafplaats op te knappen. Tot mijn grote verbazing kreeg ik de volgende dag reeds tien aanmeldingen en inmiddels, na twee jaar, bestaat de groep uit zeventien enthousiaste medewerkers.

Een aantal vrijwilligers op de oude begraafplaats aan de Acacialaan

Na goedkeuring en met medewerking van de gemeente Baarn zijn zij hier elke vrijdagmorgen, tenminste als de weersomstandigheden enigszins gunstig zijn, te vinden. Wat bezielt deze mensen om in hun vrije tijd hun energie te steken in dergelijke werkzaamheden? Vaak stuit men dan ook op onbegrip.

We kunnen het denk ik een beetje - elke vergelijking gaat tenslotte mank - vergelijken met de gevoelens van een archeoloog, die zojuist in het oerwoud een Inca-nerdzetting heeft ontdekt.

De oude, verloederde situatie en een steen na een opknapbeurt. De tekst is weer leesbaar

Na het met heel veel inspanning verwijderen van massa's klimop, decimeters humus en vuistdikke boomwortels komt er tenslotte een deksteen te voorschijn met daarop de naam van een reeds lang overleden en vaak vergeten inwoner van Baarn. Men heeft het gevoel een klein stukje van de Baarnse geschiedenis te hebben herontdekt. Niet alleen echter is deze begraafplaats van historisch belang, maar ook cultuurhistorisch en ecologisch is zij van betekenis. De diverse stijlen en ontwerpen van de graftekens vertegenwoordigen immers vaak verschillende kunststromingen en in de loop der tijd is er soms een bijzondere flora en fauna ontstaan.

Geschiedenis

Tot in de negentiende eeuw begroeven de mensen hun doden in de kerk of op het kerkhof er omheen. De rijken lieten zich in de kerk en het liefst zo dicht mogelijk bij het altaar begraven. Omdat de kerkvloeren nogal eens scheurden en verzakten, waardoor er in de kerk een penetrante lucht van ontbinding ontstond - hier komt de uitdrukking 'rijke stinker' vandaan - besloot men uit hygiënische overwegingen voortaan buiten de bebouwde kom te begraven. Dat had letterlijk en figuurlijk heel

wat voeten in de aarde. De gemeenten waren niet enthousiast, want het aanleggen van een begraafplaats was kostbaar. Ook de kerken zagen door deze maatregel een groot deel van hun inkomsten verdwijnen.

In een raadsvergadering van 1 februari 1828 wees burgemeester Frans Pen op de gevolgen voor Baarn van een Koninklijk Besluit van 24 mei 1825, waardoor het begraven in kerken niet meer was toegestaan.

'Steden, Dorpen en Vlekken van meer dan Duyzend zielen' moesten hun doden vanaf 1 januari 1829 buiten de bebouwde kom ter aarde bestellen.

Aangezien Baarn op dat moment 1316 zielen telde, moest er dus een begraafplaats worden aangelegd. De totale kosten van grond en aanleg, inclusief de stenen muur, bedroegen 2400 gulden. In 1828 werd deze begraafplaats aan de Eemnesserweg in gebruik genomen. De laatste begrafenis vond hier plaats in 1975.

De weg die er heen leidde werd onterecht Kerkhoflaan genoemd: er was immers geen kerk. Deze naam werd in 1920 gewijzigd in Acacialaan. Hier bevond zich ook de ingang van de begraafplaats en stond het woonhuis van de beheerder. Later is de ingang verplaatst naar de Berkenweg alwaar een gietijzeren spijlenhek uit 1874 de entree vormt. De begraafplaats is oorspronkelijk aangelegd met een slingerend middenpad over een gazon, voorzien van randbeplanting, bestaande uit liguster- en taxushagen. Er waren diverse vrijstaande bomen te vinden zoals eiken, kastanjes, treurbeuken en esdoorns. Vanwege ruimtegebrek werd in 1919 een nieuwe Algemene Begraafplaats geopend aan de Wijkamplaan.

Sluiting

Met ingang van 1 januari 1987 werd de oude begraafplaats gesloten verklaard, d.w.z. dat er na deze datum niet meer begraven mocht worden. Aanleiding hiervoor was de verregaande staat van verwaarlozing, waarvoor de gemeente Baarn echter zelf voor een zeer groot deel verantwoordelijk was. In 1975 werden alle vijfenveertig nog rechthebbenden aangeschreven met het verzoek om afstand van hun rechten te doen. Vijfentwintig rechthebbenden weigerden dit. In 1981 werd deze poging nog eens herhaald. Toen handhaafden tien rechthebbenden hun rechten. Sommige rechthebbenden kozen voor vervangende grafruimte elders.

Twintig graven bleken blijvend in onderhoud bij de gemeente te zijn.

Voor de sluiting werd de begraafplaats eerst 'gesaneerd'. Dat ging nogal rigoureu, want in 1986 werden ongeveer vijfhonderd verwaarloosde grafzerken verwijderd zonder de graven zelf te ruimen. Het gesaneerde deel werd vervolgens geëgaliseerd en met gras ingezaaid.

Op grond van de Wet op de Lijkbezorging moet een begraafplaats tien jaar na sluiting onaangeroerd blijven, dat was dus tot 1997. Daarna mag de grond tot bezaai-

ing of beplanting worden gebruikt, mits men niet meer dan vijftig centimeter diep graaft. Deze bepaling geldt tot dertig jaar na de sluitingsdatum, dus voor onze begraafplaats tot 2017. Verder moeten eigen graven, die behoorlijk onderhouden worden onaangeroerd worden gelaten.

Een begraafplaats houdt trouwens pas op begraafplaats te zijn als vijftig jaar zijn verstreken na sluiting en er geen rechten meer bestaan op graven dan wel wanneer er zich geen graven meer bevinden.

Werkzaamheden

Na de sanering in 1986 zijn er nog ongeveer honderd graftekens overgebleven. Omdat het onderhoud na 1986 hoofdzakelijk bestond uit het maaien van het gras, was de toestand van veel graftekens vaak erbarmelijk slecht toen we in het voorjaar van 2000 met onze werkzaamheden begonnen.

Deskundige hulp van Albert Naber

Onder invloed van het weer waren veel graftekens aangetast en dus onleesbaar geworden. De meeste dekstenen waren trouwens onzichtbaar, omdat ze overwoekerd waren door o.a. klimop en bedekt waren met een dikke laag humus. Boomwortels en roestende doken(ijzeren verbindingspennen) hadden hun verwoestende werk gedaan, waardoor dekstenen waren gespleten en diverse graven zelfs ingestort.

Hoewel we nog lang niet klaar zijn, is er sinds het voorjaar van 2000 reeds veel verbeterd.

Bijna de helft van de graftekens is door ons sindsdien onderhanden genomen. Ook de gemeente heeft daarbij aan haar verplichtingen voldaan en ongeveer twintig graftekens keurig hersteld. We gaan daarbij als volgt te werk:

Eerst wordt de overdadige vegetatie van klimop en opslag verwijderd, waarbij we er voor zorgen dat waardevolle beplanting tussen de graven blijft staan. Vervolgens wordt de soms twintig centimeter dikke laag humus(vergane bladeren) weggehaald en de steen met een hogedrukspuit schoongespoten. Vaak moet de steen daarbij ook nog grondig worden afgeborsteld. Na het drogen van de steen worden de meestal in reliëf uitgehakte letters met zwarte verf opnieuw beschilderd. Dit inspannende schilderkarwei, waarvoor een vaste hand nodig is, gebeurt met een kwastje of doormiddel van tamponeren en kan alleen bij mooi weer plaatsvinden. Pas hierna is de tekst goed leesbaar waarnaar iedereen zo nieuwsgierig was.

Bij zwaar beschadigde grafmonumenten(gebroken dekstenen, verzakte zerken en ingestorte graven) hebben we natuurlijk de hulp nodig van het vakkundige gemeentepersoneel.

Een aantal graftekens is omgeven door een vaak decoratief, maar verroest hek. Ook deze hekken worden door ons opgeknapt. Nadat het meeste roest met een staalborstel is verwijderd, wordt het, indien nodig, gerepareerd en vervolgens geschilderd.

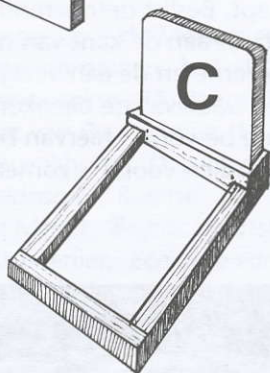
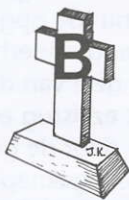
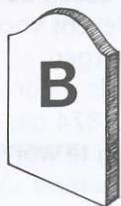
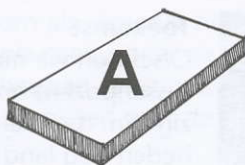
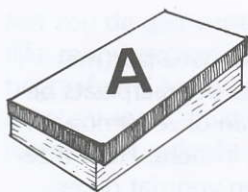
Typen en symbolen

Op 'onze begraafplaats' kunnen we drie typen van graftekens onderscheiden:

- a. Liggende graftekens(zerken) met of zonder ijzeren grafhek.
- b. Enkelvoudige, staande graftekens, zoals een staande steen, een obelisk, een afgeknotte zuil, een beeld of kruis.
- c. Samengestelde, staande graftekens, ofwel een combinatie van hiervoor genoemde tekens.(Zie tekening).

De tekst op de graftekens bevat de namen van de overledenen, hun geboortjaar en plaats, de datum van hun overlijden en plaats. Amsterdam komt daarbij als geboorteplaats opvallend veel voor. Vaak is de steen voorzien van een passende bijbeltekst.

Interessant zijn ook de regelmatig terugkerende symbolen van de dood: De vlinder, de zandloper, de vlam en de zeis.

Opvallend is de variëteit aan stijlen, zowel grafisch als wat de vorm betreft. Jugendstil elementen komen veelvuldig voor. Ook de vormgeving van de steen was kennelijk aan mode onderhevig, gezien het aantal gelijkvormige graftekens uit een bepaalde periode.

Enkele namen

Een paar duizend Baarnse inwoners vond tussen 1828 en 1975 hier hun laatste rustplaats. Uit het register van graven en begravenen, dat in het bezit is van de Historische Kring, kennen we hun namen. Dat wil echter niet zeggen, dat de plaats van ieders(voormalig) graf bekend is. Hierna moet nog veel onderzoek verricht worden.

Hieronder volgt een willekeurige greep uit enkele bekende Baarnse familienamen, die we zoal tegenkwamen:

Korthals, Cohen van Baren(directeur van de Baarnse tapijtfabriek), Laan(burgemeester), Thomas(arts), Van der Helden(kunstschilder), Van der Flier(kunstschilder), Jvr. Faas Elias(bewoonster Schoonoord), Van Lijnden, Van Heemstra, Van Dapperen, De Bull(dichter), Pen(burgemeester), Van Leersum, Rutgers van Rozenburg, Van Lennep, Heineken(broer van de grootvader van de biermagnaat), Zeiler(hotelhouder), Van Senden(bewoner van Peking) enz.

Helaas zijn vooral de graven van minder draagkrachtige Baarnaars, die meestal een huurgraf hadden, in 1986 geruimd. Bekende grafmonumenten zijn o.a. die van onze Baarnse geschiedschrijver Teunis Pluim, geschonken door de Baarnse bevolking, van de vrijmetselaar Heinrich Müller en van Quimond de Briquemond, intendant van Soestdijk en bewoner van Baarnsteyn. Aandoenlijk is verder het graf van Hendrik Pater, die in 1918 overleed aan de Spaanse griep en dat geschonken werd door 'zijn geliefde verloofde'.

Ook de hekken worden opgeknapt

Een aantal van ons is begonnen met een inventarisatie van de grafmonumenten. Alle graftekens dienen daarbij in kaart gebracht te worden en gefotografeerd. De tekst op de steen moet worden overgenomen en de staat van de steen vastgelegd met bijzonderheden als materiaalgebruik, symboliek en typografie.

Omdat we niet overal verstand van hebben, zochten we voor advies contact met de Rijksdienst voor de Monumentenzorg en de vereniging Terebinth. Deze vereniging spant zich in voor het behoud van het funerair erfgoed.

Toekomst

Ofschoon we nu bijna twee jaar (met tussenpozen) op deze begraafplaats bezig zijn, is het eind van onze werkzaamheden nog lang niet in zicht. Het zal zeker nog vijf jaar duren voordat de begraafplaats iets van zijn oude luister heeft herkreten. Bovendien zullen de tot nu toe opgeknapte graftekens voortdurend onderhoud blijven vergen.

Een deel van de monumentale muur met ezelsrug en het hek uit 1874 dienen door de gemeente nodig te worden opgeknapt. Beslist detonierend zijn de nieuwe muur aan de kant van de brandweerkazerne en de aanwezigheid van tientallen bouwvallige bijenkorven. De steekgrage bewoners hiervan bezorgen ons bovendien vooral 's zomers veel last.

Voorbeeld van een graf met Jugendstil-elementen

Het zou de gemeente Baarn als eigenaar sieren deze begraafplaats op de gemeentelijke monumentenlijst te plaatsen, zodat ze in de toekomst als zogenaamd 'groen - begraafpark' kan blijven bestaan. Men zou dat niet alleen uit historisch oogpunt moeten doen, maar ook uit piëteit voor de duizenden Baarnars, die hier hun laatste rustplaats vonden!

Jaap Kruidenier

Bronnen:

Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Info restauratie en beheer, nr. 16 en 18

Register van graven, 1- 1- 1868

Raadsvoorstel nr. 94, Baarn, 22 mei 1986

Register van Begravenen, 1876-1974

Hans Bronkhorst, *'Documentatie over oude begraafplaats in archief van de Oudheidkamer,' Baerne'*, jrg. 1992 nr. 2, p. 13

Wessel Meyer, *'Begraafplaatsen als cultuurbezit'*, de Terebinth, 1997

Jaap Kruidenier, *'Een oase van rust'*, in: Baarnsche Courant, 4 oktober 1999

Foto's: Arie Twigt

OUDE TEKENINGEN VAN DE LAGE VUURSICHE IN HET KONINKLIJK HUISARCHIEF IN DEN HAAG

In het Koninklijk Huisarchief in Den Haag heb ik een aantal topografische 18de eeuwse voorstellingen aangetroffen van de Lage Vuursche. Zij bevinden zich in de 'Atlas Munnicks van Cleeff', een verzameling die indertijd werd verworven door Prins Hendrik de Zeevaarder. Het zijn niet de bekende prenten of etsen, maar de originele aquarellen of tekeningen, die soms als voorbeeld voor etsen hebben gediend. (In dit tijdschrift 'Baerne' is in het nummer van maart 2002 een artikel verschenen over de tekeningen en aquarellen van Eembrugge in de Atlas Munnicks van Cleeff. Dit artikel is het vervolg en het slot van het verslag van mijn historisch onderzoek in Den Haag).

Van 'De Vuurst', zoals De Lage Vuursche vroeger werd genoemd, vinden we in de Atlas Munnicks van Cleeff drie aquarellen en twee pentekeningen, inclusief een aquarel van Klein-Drakestein. Daarnaast bevat de Atlas twee pentekeningen van Drakestein door Cornelis Pronk en drie tekeningen van Drakenburg door Pronk en Jan de Beijer. In de atlas bevindt zich een mooie aquarel van 'De Vuurst in 't Sticht van Utrecht zo als het zig vertoonde in den Jaare 1781'. (Hierbij afgebeeld).

Jan Bulthuis (Groningen 1750 - 1801 Amsterdam), 'De Vuurst in 't Sticht van Utrecht zo als het zig vertoonde in den Jaare 1781'. Gesigneerd l.o.'J.Bulthuis, f. 1786.

*Aquarel, 160 x 196 mm. Catlogus MCS 628. (Voorstellende het Regthuys en de herberg).
Koninklijke Verzamelingen, 's-Gravenhage*

Het is een werk van Jan Bulthuis en, volgens de signering van 1786, pas uitgewerkt vijf jaar nadat hij ter plaatse was. We zien het toenmalige 'Regthuys', tevens herberg, nu het restaurant van de familie Van Oosterom. In het rechterdeel van het gebouw is nog de opkamer. Voor het linkerdeel van het gebouw staat een voerbak voor de paarden. Achter een van de bomen links is de Steen te ontwaren. Op de voorgrond wandelt een moeder met kind en daarnaast loopt een hond.

Jan Bulthuis werkte in het laatste kwart van de 18de eeuw. Hij werd op 30 december 1750 in Groningen geboren en hij is op 29 mei 1801 in Amsterdam overleden. Hij was een leerling van Jurriaen Andriessen, die in 1750 ook een tekening van De Vuurst heeft gemaakt.

Bulthuis begon zijn loopbaan met het schilderen van decoratieve landschappen op kamerbehang. Later legde hij zich toe op tekeningen in Oost-Indische inkt, met name stads- en dorpsgezichten als boekillustraties. Zo werd van zijn tekening 'De Vuurst in 't Sticht van Utrecht' een ets gemaakt door K. F. Bendsdorp voor het werk 'Vaderlandsche Gezichten naar het leven geteekend' van 1792.

Van Jan Bulthuis is er in de Atlas nog een fraaie kleurige aquarel, die ook getiteld is 'De Vuurst in 't Sticht van Utrecht'. (Hierbij afgebeeld).

Jan Bulthuis (Groningen 1750 - 1801 Amsterdam), 'De Vuurst in 't Sticht van Utrecht zo als het zig vertoonde in den Jaare 1781'. Gesigneerd l.o.'J. Bulthuis f. 1786
Aquarel 158 x 200 mm. Catalogus MCS 629. (Voorstellende Klein - Drakestein).
Koninklijke Verzamelingen, 's-Gravenhage

OUDE TEBEELDINGEN VAN DE LACE WILDRICHT

Het is een andere kijk op het dorp, want het is een voorstelling van het prachtige 18de eeuwse huis 'Klein-Drakestein', dat op de achtergrond te zien is. Rechts naast het huis loopt voor een schaapsstal een herder met schapen en links op de voorgrond zien we een deftige ruiter te paard met een blaffende hond, en verder links, voor een paardenstal, staat een man die zojuist een schimmel heeft opgetuigd. Vooral door die stoffering met menselijke figuurtjes is dit een bijzonder aardige voorstelling geworden die ons in de sfeer van de late 18de eeuw brengt.

Bulthuis heeft zijn twee aquarellen van De Vuurst kennelijk direct na elkaar gemaakt, want ook de aquarel van Klein-Drakestein is gedateerd 1786.

Naar deze aquarel van Klein-Drakestein is weer door K.F. Bendsdorp een ets gemaakt voor het werk 'Vaderlandsche Gezichten', maar het is frappant dat deze ets nogal afwijkt van de aquarel, omdat op de ets de ruiter in het midden is vervangen door een open kar met een paard ervoor, terwijl rechts, in plaats van de herder met schapen, twee vrouwen op de grond zitten.

Om dit verhaal af te sluiten worden tenslotte twee recente foto's van Klein-Drakestein afgedrukt, en we constateren dat het huis er na 216 jaar nog net zo staat als in 1786.

Hans Bronkhorst

Klein - Drakestein. Vooraanzicht

*Klein - Drakestein. Achteraanzicht
(foto's Hans Bronkhorst)*

Bronnen:

Catalogus van de 'Atlas Munnicks van Cleeff' in het Koninklijk Huisarchief
Catalogus van de tentoonstelling 'Zicht rond Gooi en Sticht'. Singer Museum, Laren
N.H., september 1973

'Baerne', tijdschrift van de Historische Kring Baerne, maart 2002

'Baerne', tijdschrift van de Historische Kring Baerne, september 1999

In 1995 heeft 'Baerne' een themanummer uitgegeven: 'Baarn 50 jaar bevrijd'.

In dat nummer is een scholierenkatern opgenomen. Veel kinderen hebben stukjes gemaakt, enkele stukjes werden geplaatst.

De redactie koos een niet geplaatst stukje om even bij stil te staan.

BEVRIJDING VAN BAARN

4 - 5 - 6 mei

Het gebied rondom Baarn stond onder water om ervoor te zorgen dat de Engelsen niet in Baarn konden komen.

4 Mei 's avonds zaten meneer Hardeveld, zijn vader en moeder en de burens in de kelder van A.H. in de Laanstraat.

5 Mei luisterden zij naar Radio Oranje (wat van de Duitsers niet mocht) ze hoorden dat de Duitsers zich hadden overgegeven. Ze wilden feest gaan vieren, maar ze durfden niet want er waren nog Duitsers, maar ze hingen wel de vlag uit.

Er kwam een officier op een paard langs en schoot door al die vlaggen die uithingen een kogel.

Bijna alle Baarnaars gingen naar de Pauluskerk. Deze was overvol. De dominee zei: 'Jullie mogen nu feest gaan vieren'.

Professor Van Hamel die ook in de Pauluskerk was had twee kinderen verloren.

6 Mei is er een groot feest. Alle mensen gaan dansen en zingen in de Laanstraat, want de Duitsers zijn nu wel weg.

Bij de Naald gooiden mensen uit Zweden allemaal brood, spek en chocolade vanuit een vliegtuig.

Meneer Van Hardevelds vader werkte bij A.H. en haalde al het brood, spek en chocolade op en deelde het uit bij A.H.

Na 6 mei werden alle Duitsers naar het voetbalveld bij Soestdijk gebracht en van daaruit naar Duitsland.

Toen was het het einde van de Tweede Wereldoorlog en als iedereen nou op 5 mei zegt: 'Dit zal nooit meer gebeuren dan gebeurt het ook **nooit** meer'!

Manon Raap

KLEDERDRACHT UIT GOOI- EN EEMLAND IN BAARN

Als we het over klederdrachten hebben, denken we meteen aan Bunschoten of Huizen, maar dat er in het Gooi - en Eemland ook een boerendracht was, weten maar weinigen. Deze dracht zag men veel in Laren, Blaricum, Eemnes, Soest en ook in Hoogland. Doordat er boerendochters uit deze plaatsen trouwden met boerenzoons uit Baarn kwam de dracht ook hier voor, want ze legden deze na de huwelijksvoltrekking niet af. Klederdracht kwam hier echter op kleine schaal voor. Een voorbeeld van zo'n vrouw was mevrouw Schimmel, die in een boerderij woonde aan het einde van de Zandvoortweg. Haar dochter, de latere mevrouw Daatselaar, heeft ook in dracht gelopen maar deze afgelegd toen de Tweede Wereldoorlog begon. Ook dienstmeiden uit het Gooi- en Eemland dienden gewoon in hun klederdracht, zij droegen dan de werkdracht. Op de foto hieronder kunt u de dienstmeiden van boer Van de Wardt zien in hun dracht. Hij woonde ook aan de Zandvoortweg.

Op het erf van boer Van de Wardt (eerste links), de man met hoge hoed is pastoor Van de Kerkhof

Uit mijn beschrijving van de Gooi- en Eemlandse dracht blijkt, dat deze niet zo uitbundig was als die van Bunschoten of Hindeloopen. De rok was zwart of donkerbruin, deze werd gedragen over een witte onderrok. Over de zwarte rok droeg men door de week het werkschort dat van blauw-wit geruite stof gemaakt was. Het jak voor door de week was meestal wel bont. Men droeg aan de voeten zwarte gebreide kousen van sajetwol die tot aan de lange onderbroek kwamen, en liep op wit geschuurde klompen. De witte kanten muts werd door de vrouw alleen gedragen als er visite kwam of als men buiten het erf ging. Tijdens het huishoudelijke werk droeg men alleen de ondermuts van zwarte stof.

Muts van 'een minder rijke' in zondagse dracht

Op zondag ging ieder op z'n paasbest. Het verschil tussen arm en rijk was voornamelijk te zien aan het soort muts. De welgestelde boerinnen hadden witte kanten mutsen met een geplooid achterrand die wel uit 12 meter kant bestond! De minder rijken droegen een muts van minder bewerkte witte kant en aan weerszijden langs het gezicht stond een punt kant omhoog. Deze muts had geen geplooid achterrand. Over de zwarte ondermuts had men een gouden oorijzer en daaroverheen ging de kanten muts. (Als een meisje ging trouwen kon ze vaak als bruidsschat kiezen tussen een koe of een gouden oorijzer.) Verder droeg men op zondag zwarte of donkerbruine jassen en rokken met een zwart, bruin of paars schort. Over de schouders ging een sjaal waar de kleur van het schort in terugkwam.

Men droeg op zondag schoenen met gouden gespen in plaats van klompen. Het geheel werd opgesierd met sieraden. Dat waren meestal bloedkoralen, vaak twee tot drie rijen, maar er bestaan ook kettingen van wel vijf rijen bloedkoralen, gouden oorbellen, gouden broche en een gouden ketting met kruis, omdat men over het algemeen katholiek was. Hieronder een foto van mevrouw Schimmel met de muts van een welgestelde boerin; aan het kruisje om haar hals kunt u zien dat zij katholiek was.

Mw. Schimmel met muts van de "welgestelden"
in zondagse dracht

Als men in de rouw was kleeedde men zich geheel in het zwart. Ook de sieraden waren dan zwart. Het gouden oorijzer werd verwisseld voor een zilveren en de kanten muts was sober.

De mannendracht was vrijwel gelijk aan de andere drachten voor de man in ons land. Door de week droeg men een zwarte pet, een bruine of zwarte broek en een kiel en witte klompen. Op zon- en feestdagen droeg de man een witte bef met gouden keelknopen, het zwarte rouw- en trouwpak en de schoenen met gouden gespen. Als sieraad droeg de man zijn zakhorloge. Ook de kinderen liepen in klederdracht, zij het wat aangepast.

Helaas wordt deze dracht sinds circa 1950 niet meer gedragen in het dagelijks leven, maar ... als u er nieuwsgierig naar geworden bent, kunt u deze dracht nog zien bij een optreden van volksdans groep "De Klepperman" uit Laren.

Karin de Harder

Met dank aan mevrouw B. Fokker en de heer R.H. Daatselaar

ZIEKENHUIZEN DICHT

Soest en Baarn in rep en roer

Weet u het nog? De jaren tachtig: Behoud Stichting Maarschalksbos Zonnegloren. Toen is het allemaal anders gelopen, er kwam een mooi nieuw verbouwd ziekenhuis in Baarn met een andere naam; MC.Molendael.

Nu is er gestreden voor Behoud Molendael.

Er zijn veel acties geweest tot op het Binnenhof toe. Wat heeft het uitgehaald?

Toen was er bewondering voor het personeel van zowel Maarschalksbos als Zonnegloren. Alle medewerkers, van hoog tot laag, hadden jarenlang in een onzekere situatie geleefd en hun werk gedaan. Niet 'omdat het moest'. Het toenmalige bestuur en de directie stelden vast dat het personeel enthousiast was gebleven en er alles aan hadden gedaan om het ziekenhuis overeind te houden.

Nu is er veel personeel in deze onzekere situatie weggegaan. De Raad van Bestuur (ad interim managers) is weinig betrokken bij het personeel en vindt het normaal dat in een fusie mensen vertrekken om elders zekerheid te krijgen.

Deze kreet, een van de vele die werden gelanceerd tijdens de actie tot behoud van een ziekenhuisvoorziening, laat aan duidelijkheid niets te wensen over

Velen met mij zijn treurig gestemd om dit uitgekleden ziekenhuis. Fusies stemmen treurig, ik heb dat toen meegemaakt, maar ik heb ook weer de bloei van Molendael meegemaakt. Molendael dat zo'n goede pers heeft gekregen, als beste ziekenhuis van Nederland in de categorie kleine ziekenhuizen.

Baarn houdt van Molendael. Het is gebleken uit alle protesten.

Is behoud van Molendael een illusie of zal het tij nog keren?

Is gezondheidszorg nog service gericht?

Is small nog beautiful? Vult u maar in!

Tineke Biemans

EEN GESCHIEDENIS VAN BAARN IN JAARTALLEN

Handzame tijdtafel op de historische notities van D'Aulnis de Bourouill door H.M.M. van Vugt

Jan Carel Ferdinand baron d'Aulnis de Bourouill (1849 - 1923) is van 1885 tot 1900, dus gedurende vijftien jaar, gemeentearchivaris van Baarn geweest. Toen hij aangesteld werd, was er nog geen archief. Hij heeft de aanwezige stukken gerangschikt en geïnventariseerd..Uit de notulen van de oude Gerechten en van de gemeenteraadsvergaderingen en uit andere historische documenten maakte hij aantekeningen in drie schrijfboeken, getiteld 'Chronologische geschiedenis der Gemeente Baarn', of 'Kroniek van Baarn'. Van deze handgeschreven notities van D'Aulnis in de boeken I en II heeft H.M.M van Vugt nu een 'Tijdtafel' gemaakt, waardoor dit historisch materiaal veel beter toegankelijk is geworden.

Van Vugt opent zijn boek met een register op een aantal onderwerpen die door D'Aulnis zijn behandeld, als Drakenburg en Drakenstein, Eembrugge, Schouten van Baarn, Soestdijk, Hooge Vuursche en nog veel meer.

Kosters tevens schoolmeesters

Vervolgens geeft hij, voorafgaande aan zijn eigenlijke tijdtafel, enige interessante chronologische lijstjes: als die van:

- 'Kosters, schoolmeesters van Baarn' van 1625 tot 1901.(In die tijd was de schoolmeester tegelijk ook koster van de kerk en meestal ook voorzanger);
- 'Kosters, schoolmeesters aan de Lage Vuursche', van 1660 tot 1925;
- 'Hoofden van de Franse School of Kostschool', later de Oorsprong, van 1859 tot 1921.

Daarna volgt de eigenlijke tijdtafel, die loopt van 1006 tot 1948(de laatste acht data zijn aanvullingen door anderen dan D'Aulnis).

Van Vugt heeft dus de handgeschreven notities door D'Aulnis chronologisch gerangschikt. Iedere notitie is in de tijdtafel voorzien van een verwijzing naar de desbetreffende pagina in het eerste of tweede schrijfboek van D'Aulnis..Een bijvoorbeeld: '1622, 28 januari, Johan Ploos is maarschalk van Eemland (d'AB I blz 289)'. Die notitie staat dus in Deel I van de schrijfboeken van D'Aulnis de Bourouill.

Van Vugt maakt, uitgaande van de boeken van D'Aulnis, een overzichtelijke geschiedenis van Baarn in jaartallen. Het is een welkome aanvulling op de boeken die al over de geschiedenis van ons dorp zijn geschreven.

Als je eenmaal begint te lezen in deze tijdtafel kan je er niet mee ophouden, zoveel wetenswaardige historische notities kom je tegen. Van Vugt, die van zijn tijdtafel een mooi verzorgd boekwerk heeft gemaakt, heeft de Historische Kring hiermee een gro-

te dienst bewezen. Zijn boek is een belangrijke gids voor nader historisch onderzoek.

Hans Bronkhorst

- *H.M.M. van Vugt, 'Tijdtafel op deel I en II van J.C.F. d'Aulnis de Bourouill'. Soest, 2001.*
Het boek kan worden geraadpleegd in de bibliotheek van de Oudheidkamer van de Historische Kring Baerne, waar ook de bijbehorende 'Kroniek van Baarn' aanwezig is.

VERENIGINGSNIEUWS

Hoogtepunten uit de algemene ledenvergadering van 28 maart 2002

Open Dag

Op 8 juni a.s. organiseren de stichting 'Tussen Vecht en Eem' en de Historische kring 'Baerne' een 'Open Dag' in 'Het Brandpunt' aan de Oude Utrechtseweg 4a in Baarn. De dag staat in het teken van de Baarnse geschiedenis; een speciaal nummer van het TVE-tijdschrift verschijnt voor deze gelegenheid en is geheel aan Baarn gewijd. Zie voor het programma en voor aanmelding het inlegvel in 'Baerne' van maart 2002.

Verbetering toegankelijkheid verenigingsruimte(kelder)

De gemeente had voor 2001 t.b.v. de verbouwing van de kelder onder de Openbare leeszaal en bibliotheek een budget van € 225.000,- beschikbaar gesteld, aldus de voorzitter in zijn samenvatting van de ontwikkelingen rond de verbouwing van de verenigingsruimte. Een plan voor een centrale lift werd afgewezen en men liet een volgend plan maken dat voorzag in twee liften, een voor de bibliotheek, een voor de kring. Toen dit vanzelfsprekend duurder uitviel, verwachtte de gemeente Baarn dat de Historische kring het ontbrekende bedrag (€ 115.000,-) wel via sponsoring zou kunnen aanvullen. Natuurlijk geeft geen enkele sponsor geld voor de verbouwing van een overheidsgebouw. De Historische kring liet toen een eenvoudig plan maken, dat echter niet naar de zin van de bibliotheek was: het zou de bibliotheek teveel ruimte kosten. Vervolgens is het idee geboren om de verenigingsruimte via de jeugdbibliotheek te doen bereiken, met een routing naar de tussendeur, die thans bestemd is als vluchtdeur voor zowel kring als bibliotheek. Geen optimale oplossing, maar wel een die past binnen het budget. De afronding van dit plan zou, volgens toezegging, plaatsvinden binnen de 'oude' gemeenteraad. Dat is niet gebeurd, daar het plan niet de hoogste prioriteit geniet. Wellicht in de 'april-raad'... dus afwachten

hoe het verder gaat met de standpunten van de nieuwe raadsleden.

Verslagen

Het jaarverslag van de secretaris wordt goedgekeurd. De penningmeester, Ineke Roskamp, meldt dat het eigen vermogen € 10.000,- bedraagt. De productie van het verenigingsblad kostte in 2001 f 6500,- Het VSB fonds schonk de kring f 10.000,- te besteden aan direct noodzakelijke wensen, zoals computermeubilair, diascanner, tafels en stoelen. De rest van het bedrag gaat naar het herinrichtingsfonds. De kascommissie (de heren Pel en Van Dijen) keurt het verslag van de penningmeester goed. De kascommissie voor het komend jaar bestaat uit F. van Dijen en J.G.R. Nijman. Mevrouw A. Portman - de Boer is reserve-lid.

Begroting 2003

Dit was volgens de penningmeester 'een beetje koffiedik kijken', omdat je al voor het volgende jaar bezig bent en de uitwerking van het nieuwe contributiestelsel nog niet bekend is. Bijna ieder lid heeft in dit jaar de minimale 14 Euro overgemaakt. Ook in 2003 zal de contributie € 14,- bedragen. De begroting sluit en wordt door de vergadering goedgekeurd

Boeken Hooijer

De voorzitter attendeert op de twee – in eigen beheer uitgegeven – boekjes van Ab Hooijer. Van de verkoop van de gedichtenbundel (geschreven door mevrouw Hooijer-Dop) zijn de baten voor de Historische kring (tot nu toe € 204,-); van de verkoop van het tweede boek getiteld 'Uit de geschiedenis van Baarn deel 3', ontvangt de kring € 2,50 per exemplaar.

Verkiezing bestuursleden

Aftredend en niet herkiesbaar zijn Thea Kruidenier en Nel Kuyt, in hun plaats worden gekozen Hans van Dijk (vertegenwoordiger Oudheidkamer) en Jan van Berkum (algemeen bestuurslid).

Jan van der Kraats treedt af na 9 jaar voorzitterschap. In die periode heeft hij veel belangrijke gebeurtenissen van de kring meegemaakt, zoals de verhuizing van de verenigingsruimte (van de kelder van het gemeentehuis naar de kelder van de bibliotheek), de viering van het 25-jarig jubileum van de vereniging met het succesvolle jubileumboek en de toename van het ledental van 317 naar 540 leden. Jan van der Kraats heeft zijn taak met genoegen vervuld en hij blijft betrokken bij de kring. Teun Stein, een echte 'Barinees', wordt door de vergadering gekozen als opvolger van Jan van der Kraats. De benoeming vindt plaats bij acclamatie. Teun Stein heeft

nog geen actieve geschiedenis binnen de kring('slechts' 6 jaar lidmaatschap), maar, het is duidelijk, Baarn ligt hem nauw aan het hart. Hij is blij dat de ex-voorzitter hem voorlopig zal coachen en is ook blij met zijn mede-bestuursleden. Hij zal ernaar streven het ledental verder uit te breiden en de contacten met de diverse instanties even goed als zijn voorganger te onderhouden.

(Zie voor meer wetenswaardigheden over onze nieuwe voorzitter het hoofdartikel in de Baarnsche Courant van 27 maart 2002).

Gerard Brouwer

Met dank aan Betty Beuken, die de notulen van de vergadering opstelde

Inleverdatum kopij septembernummer 21 juli 2002

Aanwinsten Oudheidkamer

Kindernachthemdjes 2x

Theebladkleedjes 2x

Zijden shawl, ongeveer 70 jaar oud

Burroughs kassa voor een winkel

Schilderijtje van het tolhuis aan de Eemweg

Keukendoek uit linnenuitzet

Bouwtekening van pand Eemnesserweg 57

Reproductie VOC schip "De zeven provinciën"

Stopfles

Button Comité Baarn 5 mei

Gympakjes 3x en broekje 1x van gymnastiekvereniging

Winkelportemonnee

Diaprojector met toebehoren

Borden, twee diepe en een plat

Ingelijste foto van hotel Groeneveld

Wandbord 'Huize Groeneveld'

Stroopkan

Sierblikjes Pette cacaopoeder en Tjoklat

Etalagekop voor pruik

Wasboender

Jeneverkruid

Schrijfmachine uit de jaren '30

Tabakspot (bakeliet), Kwatta doos en sigarendoos

Vork van het Badhotel

Boodschappenmand

Diverse artikelen uit het winkeltje van Boom (Verl. Dalweg)
Ingelijste foto's van Badhotel, Huize Peking en Pekingkom
Kaarten met antieke knoopjes 2x

Aanwinsten bibliotheek

'Liber Americum' voor Wim Hazeu, diverse schrijvers, Baarn 2001

'Uitgevers prentenboek' door Wim Hazeu, Baarn 2001, ISBN 90 6801 776 4

'Jaarboek 2000' van de vereniging Oud Utrecht, z.p., z.j., ISBN 90 71108 19 8

'Jaarboek 2001' van de vereniging Oud Utrecht, z.p., z.j., ISBN 90 71108 20 1

'Loosdrecht op de valreep' Historische Kring Loosdrecht, z.p., z.j.
ISBN 90 803846 3 1

'Uit de Geschiedenis van Baarn' door T. Pluim, Hilversum 1932

'25 Baarnse koetshuizen' Prins Makelaars, Baarn 2000

'De bekwame keukenmeid' door Johanna Rijneman (Catharina W. Eck), Rotterdam, z.j.

Wie weet het?

Een foto uit de nalatenschap van Thijmen de Ruig.

Rechts met witte pet T. Pluim. De ringsteekster is Zus van Sitter, Thijmens echtgenote. De man met het witte papier in de hand is de onderwijzer Bethé die werkzaam was aan de Oorsprongschool. Wie herkent nog andere personen op deze foto? Wie weet waar en wanneer deze foto genomen werd en ter gelegenheid waarvan? Antwoorden gaarne aan Jaap Kruidenier (tel. 035-5417860)

Programma 2002-2003

14 september   Cultureel festival

19 september   Archeologisch onderwerp
lezing door de heer M. Kruidenier

14 november   Sinterklaas
lezing door de heer F.J. Booy

2003

4 januari   Nieuwjaarsreceptie 15.00 uur – 17.00 uur

16 januari   Landgoederen en buitenplaatsen in de nieuwe gemeenten
dialezing door de heer J.C.M. Haan

4 februari   Oud en nieuw Baarn
diavoorstelling door de heren J. Kruidenier en J. van Tol
's avonds

11 februari   Oud en nieuw Baarn
diavoorstelling door de heren J. Kruidenier en J. van Tol
's middags

18 februari   Oud en nieuw Baarn
diavoorstelling door de heren J. Kruidenier en J. van Tol
's avonds

13 maart   Algemene ledenvergadering

20 maart   De mythe van het Ei
muzikale dialezing door mevrouw E.W.G. van Muyen-
van Maanen

10 april   Het huishouden in de oorlog
voorbeeldlezing door de heer J. Fioole

Alle lezingen en diavoorstellingen vinden plaats in Cultureel Centrum De Speeldoos
Rembrandtlaan 35 Baarn. Aanvang 20.00 uur. De zaal is open om 19.30 uur.
Per adres twee kaarten gratis. Niet-leden betalen € 3.50.

DICK PRINS

ASSURANTIE- EN HYPOTHEEK ADVIES B.V.

BELASTINGVRIJ SPAREN

HYPOTHEKEN

Maatwerk tegen concurrerende rentepercentages

ASSURANTIE

Zeer goede voorwaarden tegen scherpe tarieven

PENSIOENEN

Belangrijk in verband met terugtrekkende overheid

JONGEREN TOEKOMST PLAN

Speciaal voor jongeren die een onbezorgde toekomst willen

Ons advies is gratis overdag en ook 's avonds

Tel. (035) 541 13 59

Fax (035) 541 00 63

Nachtegaalhof 10

3741 WZ Baarn

APOTHEEK JULIUS

Apothekers: *O.P. Hofkes, E. Hofkes-Dazert
en M.A. Smulders-de Jong*

LAANSTRAAT 26
3743 BG BAARN
TELEFOON (035) 541 24 32

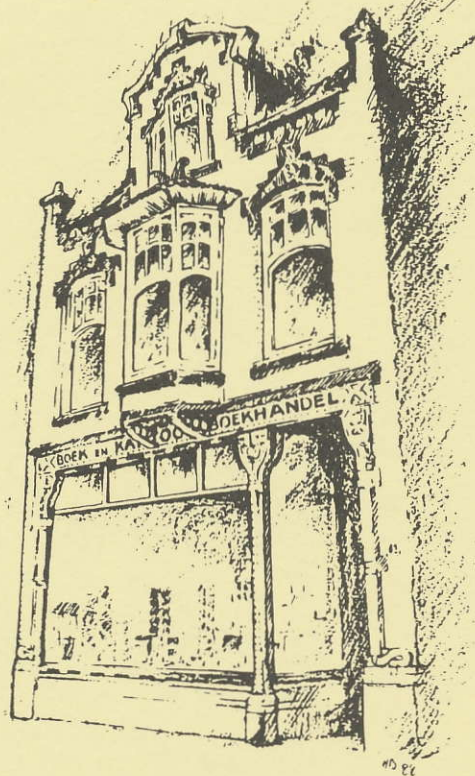

Hét ware huis

Van Berkum Makelaars

Van Berkum Makelaars bv | Makelaars in en taxateurs van onroerende zaken
Nieuw Baarnstraat 93 Postbus 135 3740 AC Baarn | Lid NVM Wonen - BOG
telefoon (035) 541 84 45 | info@vanberkummakelaars.nl

Sinds 1886

BOEKHANDEL DEN BOER

Laanstraat 69 - 3743 BC Baarn - Telefoon 035 - 542 68 51
Fax 035 - 542 68 60

Gespecialiseerd
in literatuur,
kunst- en kinderboeken